

Inhoud

De auteurs.....	v
Voorwoord.....	vii
Lijst van afkortingen.....	xxi
Lijst van tabellen en figuren.....	xxiii

HOOFDSTUK 1. WAT IS BESTUURSWETENSCHAP?..... 1

1.1. De definitie.....	1
1.2. De band.....	3
1.2.1. Bestuurswetenschap en politieke wetenschap.....	3
1.2.2. Bestuurswetenschap en recht.....	3
1.2.3. Bestuurswetenschap en geschiedenis.....	5
1.2.4. Bestuurswetenschap en economie.....	5
1.2.5. Bestuurswetenschap en filosofie.....	5
1.2.6. Bestuurswetenschap en (sociale) psychologie.....	6
1.2.7. Bestuurswetenschap en sociologie.....	6
1.2.8. Bestuurswetenschap en taal.....	6
1.2.9. Bestuurswetenschap en managementwetenschap.....	7
1.2.10. Besluit van de genoemde relaties.....	7

HOOFDSTUK 2. DE BRONNEN..... 11

2.1. De Grondwet.....	11
2.2. Het zegel.....	13
2.3. De federale rechtsregels.....	14
2.3.1. De wetten.....	14
2.3.2. De besluitwetten.....	15
2.3.3. Het koninklijk besluit (KB).....	15
2.3.4. Het ministerieel besluit.....	16
2.4. De gemeenschappen en de gewesten.....	16
2.4.1. Het decreet.....	16
2.4.2. De ordonnantie.....	17
2.4.3. De verordening.....	17
2.5. De lokale besturen.....	18
2.6. De Europese Unie (EU).....	18
2.7. De omzendbrieven.....	20

2.8.	De rechtspraak	20
2.9.	De tijdschriften	21
2.9.1.	Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht	21
2.9.2.	Rechtskundig Weekblad	22
2.9.3.	CRISP	22
2.9.4.	Bestuurskunde	22
2.9.5.	Keesings historisch archief	22
2.9.6.	Revue française d'administration publique	22
2.9.7.	International Journal of Public Administration	22
2.9.8.	Administration Science Quarterly	22
2.9.9.	Public Administration Review	23
2.9.10.	EIPA	23
2.10.	Het Belgisch Staatsblad	23
2.11.	De parlementaire publicaties	29

HOOFDSTUK 3. DE STAAT 31

3.1.	Het begrip staat	31
3.2.	Het ontstaan en het verdwijnen van de staat	35
3.3.	Case: België	36
3.3.1.	België	37
3.3.2.	Kolonies	40

HOOFDSTUK 4. THEORIE VAN DE STAATSVORMEN 43

4.1.	Absolutisme	43
4.2.	Autocratie	44
4.3.	Democratie	45
4.3.1.	De parlementen	48
A.	De unicamerale parlementen	48
B.	De bicamerale parlementen	50
C.	Het trecameraal parlement	53
4.3.2.	De staatshoofden	53
A.	De monarchie met macht	54
B.	De parlementaire monarchie	54
C.	De religieuze leiders	54
D.	De presidenten	54
4.4.	Monarchie	56
4.4.1.	De huidige monarchieën	57
4.4.2.	De ministaten	58
A.	Monaco	58

	B. Andorra	59
	C. Liechtenstein	60
	D. San Marino	60
4.5.	De theocratieën	61
4.6.	Oligarchie	62
	4.6.1. Aristocratie	62
	4.6.2. Gerontocratie	63
	4.6.3. Plutocratie	63
	4.6.4. Meritocratie	63
HOOFDSTUK 5. DE GESCHIEDENIS VAN HET DENKEN		65
5.1.	Mesopotamië	65
5.2.	Babylonië	66
5.3.	Egypte	67
5.4.	De tussenperiode	68
5.5.	Griekenland	69
	5.5.1. Socrates	70
	5.5.2. Plato	70
	5.5.3. Aristoteles	71
5.6.	Het Romeinse Rijk	72
5.7.	De middeleeuwen	76
	5.7.1. De christelijke Kerk	77
	5.7.2. Het feodale systeem	78
	5.7.3. De Karolingers	79
	5.7.4. Vlaanderen	81
	5.7.5. De nieuwe staten	82
	5.7.6. De steden	83
	5.7.7. Bourgondië	83
5.8.	De moderne tijden	84
	5.8.1. De Nederlanden	84
	5.8.2. De kenmerken	86
	5.8.3. Vroege denkers	87
	5.8.4. Niccolo Machiavelli	88
	5.8.5. De Reformatie	90
	5.8.6. Frankrijk	90
	A. Bodin	91
	B. Jean-Baptiste Colbert – mercantilisme	91
	C. Codes de police	93
	5.8.7. De “Kameralwissenschaft”	93
5.9.	Het kapitalisme	95

5.9.1.	De Oostenrijkse periode (1714-1792).....	96
	A. Maria Theresia	96
	B. Jozef II	97
5.9.2.	De Franse periode	99
5.9.3.	Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden.....	100
5.9.4.	De denkers.....	101
	A. Malthus	102
	B. De economische theorie.....	102
	C. Bonnin	103
	D. Von Mohl	103
	E. Von Stein	104
	F. Thorbecke	105
5.9.5.	De nieuwe invloeden.....	106
5.10.	De nieuwe tijden.....	107
5.10.1.	Weber	107
5.10.2.	Scientific management	109
	A. Fayol.....	109
	B. Taylor	110
	C. Kritieken	111
5.10.3.	De Verenigde Staten	111
	A. Science of Administration met Wilson.....	111
	B. Andere auteurs.....	113
	C. POSDCoRB	114
	D. Human Relations Movements	114
5.10.4.	De politologische school	115
	A. Waldo	116
	B. Simon.....	116
	C. Dahl	117
	D. Lasswell	118
5.10.5.	De systeembenadering	119
5.11.	De beleidsanalyse	119
5.12.	Het neoliberalisme	121
5.12.1.	Public Administration.....	121
5.12.2.	New Public Management.....	122
5.12.3.	New Public Governance.....	127
5.12.4.	De kritieken	127
5.13.	Het institutionalisme.....	128
5.14.	De opleidingen	130
5.14.1.	Het Verenigd Koninkrijk.....	130
5.14.2.	De Verenigde Staten.....	130
5.14.3.	Duitsland	132

5.14.4.	Frankrijk	133
5.14.5.	Nederland	135
5.14.6.	België/Vlaanderen	136
HOOFDSTUK 6. INLEIDING TOT DE ANALYSE VAN BELEIDSPROCESSEN VAN DE OVERHEID EN HET OVERHEIDSMANAGEMENT		139
6.1.	Van bestuurswetenschappen tot beleidsanalyse	139
6.2.	De analyse van beleid	142
6.3.	Theoretische benaderingen van beleidsprocessen	144
6.3.1.	Public choice	145
6.3.2.	Welvaartseconomie	149
6.3.3.	Klassenanalyse	157
6.3.4.	Corporatisme/pluralisme	161
6.3.5.	Institutionalisme/neo-institutionalisme	165
6.4.	Het beleidsproces	173
6.4.1.	De beleidscyclus	173
	A. Agendavorming	175
	B. De beleidsvoorbereiding	178
	C. Beleidsimplementatie	183
	D. Beleidsevaluatie	184
	E. Beleidsbeëindiging	186
6.4.2.	Het stromenmodel van Kingdon en de beleidsvorming in georganiseerde anarchieën	187
6.5.	Van beleidsanalyse tot bestuurswetenschappen: een management- benadering	189
6.5.1.	Inleiding	190
6.5.2.	Strategisch management	192
	A. Strategisch	193
	B. Management	196
	C. De relatie met de beleidsanalyse: verschillende wegen naar strategisch management	197
6.5.4.	De managementperspectieven in de praktijk	201
HOOFDSTUK 7. TOPICS UIT HET OVERHEIDSMANAGEMENT		205
7.1.	De organisatievormen	205
7.1.1.	De doelstelling van een organisatie	206
7.1.2.	Wat is een organisatievorm?	206
7.1.3.	Een organisatiestructuur is meer dan een formele opdeling ..	207

7.1.4.	Van taakgerichte-hiërarchische organisaties tot matrix- en netwerkstructuur	209
	A. Van taakgericht-hiërarchisch	209
	B. ... tot matrix- en netwerkstructuur	210
7.1.5.	Diverse structuren	211
	A. Functionele structuren	211
	B. Divisie- of productstructuren	212
	C. Klantgerichte of marktstructuren	213
	D. Geografische structuren	213
	E. Hybride structuur	213
7.1.6.	Proces- en matrixstructuren	214
	A. Processtructuur	214
	B. Matrixstructuur	215
7.1.7.	Netwerkorganisaties en structuren	215
	A. Netwerkorganisatie	216
	B. Celstructuur of zelfsturende teams	218
	C. Fuzzy structuur	218
7.1.8.	Het in overeenstemming brengen van strategie en structuur	219
7.2.	De organisatietheorie en organisatieontwikkeling	220
	7.2.1. De “klassieke” organisatietheorie (tot 1950)	220
	7.2.2. De “moderne” organisatietheorie (vanaf 1960)	228
	7.2.3. Het organisatieontwerp	229
	7.2.4. De groepsdynamica en participatief management	232
7.3.	Het strategisch managementproces	234
	7.3.1. De drie planningniveaus	234
	7.3.2. Het strategisch managementproces	235
	A. Strategieontwikkeling	240
	B. Strategische planning	242
	C. Het realiseren van afstemming in de organisatie	249
	D. Operationele planning	250
	E. Monitoring	251
	F. Analyse en bijsturing	253
	7.3.3. Enkele praktische overwegingen	254
	A. Kanttekeningen bij de praktijk van een strategisch managementproces	254
	B. Een strategievormend proces dat is afgestemd op de eigenheid van de organisatie	255
	C. Betrokkenheid en draagvlak zijn kritieke succesfactoren	255
	D. Het gebruik van de Balanced Scorecard als canvas voor strategische planning en sturing	255
	E. Het belang van “strategisch alignment”	256
	F. Managementdashboard (cockpit)	257

HOOFDSTUK 8. DE BESTUURSVORM VAN DE STATEN	259
8.1. De eenheidsstaat	259
8.1.1. De deconcentratie	260
8.1.2. De decentralisatie	260
8.2. De regionale staat	261
8.3. De federale staat (bondsstaat)	262
8.4. De confederale staat	264
8.5. De Belgische situatie	264
8.5.1. De soorten bevoegdheden	265
A. De residuaire bevoegdheid	265
B. De exclusieve bevoegdheid	265
C. De concurrerende bevoegdheid	265
D. De gedeeltelijke bevoegdheid	265
E. De impliciete bevoegdheid (“implied powers”)	266
8.5.2. De verdeling van de bevoegdheden	266
A. De gemeenschappen	266
B. De gewesten	266
8.5.3. Artikel 35 Gw.	267
8.5.4. De subsidiariteit	268
8.6. Het separatisme	270
8.7. De personele unie	272
8.8. De reële unie	272
HOOFDSTUK 9. DE BESTUURLIJKE KAART	273
9.1. De taalgebieden	273
9.1.1. De geschiedenis	275
9.1.2. De praktijk	278
9.2. De gemeenschappen	279
9.3. De gewesten	280
9.4. De provincies	281
9.5. De politiezones/hulpverleningszones	284
9.6. De polders en wateringen	287
9.7. De gemeenten	288
9.7.1. Historie	288
9.7.2. De fusies	291
9.7.3. De gemeentelijke autonomie	291
9.7.4. Huidige toestand	292

HOOFDSTUK 10. DE KONING	295
10.1. De evolutie	296
10.2. Hoe koning worden?	304
10.3. Macht of onmacht?	307
10.3.1. De koning slaat de munt (art. 112 Gw.)	307
10.3.2. De koning verleent de adellijke titels (art. 113 Gw.)	307
10.3.3. De koning heeft de leiding over de buitenlandse betrekkingen (art. 167 §1 Gw.)	310
10.3.4. De koning voert het bevel over de krijgsmacht (art. 167 §1 Gw.) ..	311
10.4. Het Huis van de koning	311
10.4.1. Economische, Sociale en Culturele Zaken	313
10.4.2. Het kabinet van de koning	313
10.4.3. Het militair Huis	316
10.4.4. Buitenlandse Betrekkingen	317
10.4.5. Protocol	317
10.4.6. Rekwesten	318
10.4.7. De intendant	319
10.5. De pro's en contra's	320
10.6. De functie van de koning	321
10.6.1. De bemiddelende functie	321
10.6.2. De morele functie	322
10.6.3. De psychologische functie	322
10.6.4. De symbolische functie	322
10.7. De gebeurtenissen gebonden aan de monarchie	322
10.8. De koning	323
10.8.1. Markante gebeurtenissen	323
10.8.2. De regeringsvormingen van 2007 en 2010	325
10.8.3. Het "colloque singulier"	328
10.8.4. De Zweedse protocollaire monarch	329
10.9. Prins Filip	331
10.10. Prinses Astrid	333
10.11. Prins Laurent	333
HOOFDSTUK 11. DE VERKIEZINGEN EN DE PARLEMENTEN	337
11.1. Het kiesstelsel in België van 1830 tot nu	337
11.1.1. Het cijnskiesrecht	337
11.1.2. Het meervoudig stemrecht	339
11.1.3. Het algemeen stemrecht	340
11.1.4. Conclusie	342

11.2.	Het parlement: theorie	342
11.3.	Het Europees Parlement (EP)	345
11.4.	Het federale parlement	348
11.4.1.	De herziening van de Grondwet	348
A.	De procedure	348
B.	Bedenkingen	349
C.	De praktijk	350
11.4.2.	De alarmbellen	351
11.4.3.	De bevoegdheidsconflicten	352
11.4.4.	De belangenconflicten	352
11.4.5.	Het kiezen	354
11.4.6.	De functies	356
11.4.7.	De procedure	358
11.5.	De Senaat	362
11.5.1.	Geschiedenis	362
11.5.2.	De samenstelling	364
A.	De rechtstreekse senatoren	365
B.	De gemeenschapssenatoren	365
C.	De gecoöpteerde senatoren	366
D.	De senatoren van rechtswege	367
E.	Overzicht	369
11.5.3.	De bevoegdheden	370
11.5.4.	De werking	372
A.	Het bureau	372
B.	De voorzitter	373
C.	Fracties	376
11.5.5.	De gerelateerde instellingen	377
11.6.	De Kamer van Volksvertegenwoordigers	377
11.6.1.	De geschiedenis	378
11.6.2.	De samenstelling	379
11.6.3.	De bevoegdheden	381
11.6.4.	De werking	383
A.	Het bureau	383
B.	De voorzitter	384
C.	Conferentie van voorzitters	387
D.	De quaestoren	388
E.	De fracties	388
F.	De commissies	389
G.	De algemene vergadering	392
11.6.5.	De gerelateerde instellingen	393

11.7.	Het Vlaams Parlement	394
11.7.1.	De verkiezing	395
11.7.2.	De samenstelling	396
11.7.3.	De bevoegdheden	397
11.7.4.	De cumulatie	399
11.7.5.	De ideologisch-filosofische alarmbel	401
11.7.6.	De werking	402
	A. De plenaire vergadering	402
	a. De gemeenschapssenatoren	403
	b. De politieke partijen	404
	c. De parlementaire behandeling	405
	B. De commissies	406
	C. De voorzitter	407
	D. Het bureau	409
	E. Het uitgebreid bureau	409
11.7.7.	De aan het parlement verbonden instellingen	410
11.8.	Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement	410
11.8.1.	De verkiezing	411
11.8.2.	De alarmbel	412
11.8.3.	De gemeenschapscmissies	412
HOOFDSTUK 12. DE REGERINGEN		415
12.1.	De federale regering	415
12.1.1.	De ministers	415
12.1.2.	De regeringsvorming	417
	A. Raadplegingen van de koning	417
	B. Aanstelling informateur	418
	C. Aanstelling formateur	418
	D. Benoeming van de nieuwe regering	418
12.1.3.	De toegewezen/bijzondere machten	421
12.1.4.	Het ontslag van een regering	422
12.1.5.	De lopende zaken	423
12.1.6.	De eerste minister	424
12.1.7.	De vice-eersteminister	428
12.1.8.	De ministerraad/regeringsraad	429
12.1.9.	De staatssecretarissen	431
12.1.10.	De kroonraad	432
12.1.11.	De bijzondere titels	433
12.2.	De Vlaamse regering	434
12.2.1.	De samenstelling	434

12.2.2.	Het statuut	435
12.2.3.	De lijst	436
12.3.	De Brusselse regering	437
12.3.1.	Het statuut	437
12.3.2.	De gemeenschapscommissies	438
HOOFDSTUK 13. DE OPENBARE ADMINISTRATIES		439
13.1.	De ambtenarij	439
13.1.1.	De ambtelijke bestuursniveaus	440
13.1.2.	De evolutie van de theorieën	441
13.1.3.	Het statuut	444
13.1.4.	De begrippen van bestuur	444
	A. Openbare sector	444
	B. Overheid versus staat	446
	C. Effectiviteit versus efficiëntie	446
	D. Algemeen belang	446
	E. Bureaucratie/bureaucratisering	446
13.1.5.	De administratieve hervormingen in België	447
	A. Na de Eerste Wereldoorlog	448
	B. Vanaf de jaren vijftig	451
13.2.	De federale administratie	453
13.2.1.	De matrix	453
13.2.2.	Copernicusbeleidsvoering	455
	A. Het persoonlijk kabinet	456
	B. De beleidsraad	456
	C. De beleidscellen	457
	D. Het directiecomité	458
13.2.3.	De politieke kabinetten	459
	A. Geschiedkundig overzicht	459
	B. De omvang	461
13.2.4.	De kritieken	462
13.3.	De Vlaamse administratie	464
13.3.1.	De voorgeschiedenis	464
13.3.2.	De basisprincipes Beter Bestuurlijk Beleid	466
13.3.3.	De structuur BBB	468
	A. De basis	468
	B. De departementen	470
	C. De agentschappen	470
	D. De strategische adviesraden	472
	E. De kritieken	473

13.3.4. Een deugdelijk overheidsbestuur	473
13.3.5. Het kerntakendebat	474
13.3.6. De kabinetten.....	474
13.4. De omvang van de ambtenarij.....	476
HOOFDSTUK 14. ONDERZOEK EN KRACHT IN DE BESTUURSKUNDE	479
14.1. Het bestuurskundige onderzoek	479
14.2. De bestuurskracht	480
Literatuurlijst	485